

## KI VOLT JÁNOS VITÉZ?

**Buda alatt, a ráckevei régi temetőben járva egy különös útjelző táblán akad meg a tekintet: János vitéz sírja felé mutat a nyíl, ahol egy félbetört oszloppal megjelölt síremlék áll. Rajta a felirat: Itt nyugszik Horváth Nepomuki János, rangjai és kitüntetései felsorolva... Sokan szinte értetlenül állunk, hiszen nem más ő, mint Petőfi Sándor megálmodott mesehőse, János vitéz! És ha minden legendának van valamilyen valóságmagva, akkor lássuk, ki is volt ő valójában. Korabeli ráckevei dokumentumokra támaszkodva Borovský Samu Pest-Pilis-Solt vármegye műemlékei című monográfiájában (1910) említi a ráckevei műemlékek között Horváth N. János síremlékét, és ír „a jobbágyból lett világlátott huszárcapitányról”.**

Horváth N. János 1774. május 10-én született Ráckevén. Az anyakönyv tanúsága szerint Piringer Jánosként látta meg a napvilágot. Apja Piringer Pál, édesanyja Gáspár Magdolna volt. A ráckevei nádfedeles házból hamarosan az égiek mezejére távozott az édesapa, akiről a kis Jánoskának nem is maradt emléke. A megözvegyült édesanya — hogy a kisfiú apa mellett nőhessen fel — a gyászév letelte után férjhez ment nemes Horváth János megyei perceptorhoz azzal a kikötéssel, hogy adjon nevet a kis Jánosnak. Így lett Horváth. Jánosból Horváth Nepomuki János

Az új házasság sem volt hosszú életű. Az édesanya a szülésben hamarosan meghalt. A kis Jánost rövid ideig mostohaapja nevelte, aki italozó lett, elverte csekélyke vagyonát, és az árvát magára hagyva elköltözött Ráckevéről. Ekkor a gyermeket atyai nagybátyja, Piringer György vízimolnár vette magához, akinek volt már egy kislánya, Juliska. A két gyerek, Jancsi és Juliska együtt nevelkedett Piringer György házában. Jancsi gyerek Ráckevén járt iskolába, Szőnyi Pál szabómesternél lett inas, majd később segéd.

Az 1793-as esztendő fordulatot hozott életében. Európa háborús földrész lett: a francia forradalom és a jakobinus mozgalom ellen katonai koalíció született. I. Ferenc császárnak katonára volt szüksége, ezért elrendelték az újoncozást. Ráckevének három lovas huszárt kellett kiállítania teljes felszereléssel a város költségén. A szabócéh javaslata alapján került Horváth N. János az I. huszárezredbe. Tizenkét éves szolgálatot vállalt a városért. Amikor fejébe nyomták a díszes csákót, a 19 éves fiatalember egyedül Juliskát sajnálta otthagyni, akihez már gyengéd érzelmi szálak fűzték. Minderre az 1845-ben írt végrendeletében derült fény. Ezredével szolgálati helyére, Észak-Itáliába (Taljánországba) került. Itt kiválóan megtanult németül, olaszul és — mert többször jártak francia területen — franciául is. A kemény kiképzés után gyorsan emelkedett a ranglétrán. 1794-ben káplárrá (tizedessé) léptették elő.

Közben Franciaországban nagy változások mentek végbe. Napóleon magához ragadta a hatalmat, és európai hegemoniára tört. 1799-től véget ért a viszonylag nyugalmas garnizoni élet, és véres csaták sorozata következett. 1798-ban Horváth N. Jánost áthelyezték az 5. Radecki-ezredhez. Az első csatában súlyosan megsebesült, mert testével védte Alvinczi tábornokot. Hősiességéért megkapta az Ezüst Vitézségi Érmét, egy másik ütközet után a strázsamesteri rangot, majd alhadnaggyá léptették elő. A franciák 1809 májusában bevonultak

Bécsbe, és két nappal később magyar földre léptek. Horváth N. János ezrede ott verkedett június 14-én a vesztes győri csatában.

Miután Napóleon csillaga hanyatlani kezdett, egy újabb hadjáratban Horváth N. János már kapitányként vett részt, önálló lovasszázad élén. Katonai érdemeiért ekkor kapta meg az Armadia Keresztje kitüntetését. Napóleon visszahelyezte a pápát jogaiba, akit átadtak a Radeczki-ezred „fiókstrázsájának”. Ez Horváth N. János lovasszázada volt. A század két nap alatt kelt át az Alpokon, kísérte VII. Pius pápát. A 72 éves Szentatya az Alpokon átvezető havas útszakaszon didergett. Horváth N. János saját köpönyegét és mentéjét terítette az alvó pápára. Ezt a jelenetet a vatikáni könyvtár folyosóján ma is látható falfestmény örökíti meg, amelyen a hintóban alvó VII. Piust fehér huszárköpennyel letakarva ábrázolja.

Az egyházi vezetők és Róma lakossága hálás tisztelettel fogadta a magyar huszárokat. A pápa díszlakomát adott tiszteletükre. Öszentsége az ezrednek zászlót adományozott, Ferenc császár pedig az újjászervezendő pápai hadseregnek száz magyar csikóval, száz lovasfegyverzettel és kétezer gyalogsági felszereléssel fejezte ki elismerését.

Horváth N. János pápát kísérő küldetése a nemzetközi nagypolitika részévé vált. Megkapta az ezüstsarkantyús csizmát, majd Nápolyban a királytól átvehette a Szicíliai Aranykereszt kitüntetését. (1845-ben megfogalmazott végrendeletében az ezüstsarkantyús csizmát hajdani Juliskája fiának hagyományozta, a kitüntetésekkel kapcsolatban pedig úgy rendelkezett, hogy síremlékére véssék fel a Krisztus- és a Szicíliai Keresztet, az Ármadia Keresztjének másolatát). 1814. júliusban az ezredet visszarendelték az osztrák—francia határ térségébe. A távozó ezred tisztjeit a pápa audiencián fogadta, Horváth N. Jánost pedig a Krisztus-rend gyémántcsillag rendjellel tüntette ki. Ez volt a pápa által személyesen adományozható legmagasabb kitüntetés. Így lett Horváth N. János a Krisztus-rend és a Szent György-rend lovagja. Ez a rendjel 1815-ben Milánóban készült, rajta a hős arcképe látható. Halála után a Krisztus-rend csillagát Juliska örökölte. Juliska halála után a ráckevei katolikus templomba került, ahol egy áldoztatókehelyre forrasztották, majd 1937-ben letétként a székesfehérvári Egyháztörténeti Gyűjteménybe helyezték. Ma is ott őrzik



1999-ben készült díszkút Markolt György szobrászművész alkotása.

Napóleon bukása után Európa fellélegzett. Jánosunk is megelégtelt már a huszonkét évi katonai szolgálatot, és nyugdíjazását kérte. Ekkor mindössze 41 éves volt. Milánóban még megfestette saját portréját, majd hintón visszament szülővárosába, Ráckeve. Elsőként Juliskát kereste, aki közben férjhez ment Gáspár János vízimolnárhoz, és szeretettel nevelte szintén János névre hallgató egyetlen fiacskáját. A kapitány lelkében eltemette a régi szerelmet, de életük hátralévő részében szoros barátság fűzte őket egymáshoz, amit 1845-ben írott végrendelete is tükröz. „Gáspár Jánosnének született Piringer Juliannának hagyom... a kapitányi portrémat a fekete rámában, s... minden fenn maradó pénzemet s a Krisztus és Armádia Keresztem." Ezüstsarkantyús csizmáját Juliska fiára hagyta. Horváth N. János arcképe később a Gáspár családtól a ráckevei Árpád Múzeum tulajdonába került.

Ezzel még nem fejeződött be a hős kapitány története. Ráckevén házat, földet vásárolt, de 1824-ben ismét uniformist öltött a császár hívására, és főkapitányi rangban a testőrségben vállalt szolgálatot. A gárdánál tizenegy évet szolgált, majd hatvanegy éves korában végleg búcsút mondott a katonaeletnek. Letelepedhetett volna bárhol, de szíve hazahúzta Ráckevére. Ettől kezdve már csak emlékeinek élt. 73 évet adott számára a sors. 1849. február 7-én halt meg Ráckevén.

De hogyan lett a legenda valóságmagvából János vitéz? Egyáltalán, Petőfi hogyan tudhatott az árva gyerekből lett legendás huszárcapitányról?

Petőfi a János vitézt 1844-ben írta. Egy évvel később Dömsödon tartózkodott, így tehát korábban kellett hírt hallania a vitézről! A költő pedig Ráckevén sohasem járt, akkor honnan az információ? Magyarázat erre is van. A kulcsot Ács Károly személye jelenti, aki ugyancsak 1823-ban született Ráckevén, jogi tanulmányait Kecskeméten végezte. A jogot tanuló Jókai 1842 őszén egészségi okokból Pápáról Kecskemétre iratkozott át, ahol Ács Károllyal közeli barátságba került. 1843-ban érkezett Kecskemétre Petőfi is. Korábban Jókai és Petőfi együtt diákoskodott Pápán. Jókai hozta össze Petőfivel Ács Károlyt. A több hónapos együttlét során mesélhetett Ács Károly a neves huszárcapitányról. Barátságuknak köszönhetjük Petőfi Sándor örökéletű, szépséges János vitézét.

Ráckeve város lakossága díszkutat állított János vitéz emlékére a Szent István téren. Síremlékén ez áll: Itt nyugszik a boldog feltámadás reményében Nagyságos Horváth Nep. János kir. Magyar lovas őrnagy, a szicíliai Szent György, a pápai Krisztus rend gyémántcsillagos vitéze. 1774—1849.

Kisgyörgy Zoltán



János Vitéz Sírja.

A Katolikus temetőben a kálvária templom mellett található.